

MÂSİYET

(المصيبة)

Meşrû emir ve isteklere
uyumama anlamında bir terim.

Sözlükte "itaatten ayrılmak, söz dinlememek, çoğunluk tarafından onaylanan davranışlara uyum sağlamamak" mânâsındaki isyân kökünden masdar ve isim olup itâat kelimesinin karşıtıdır. Abdülkâhîr el-Bağdâdî mâsiyete "itaatten çıkma, günah işleme; bir davranıştan imtina etme, ona karşı direnme" anlamını vermiş (*Uşûlû'd-dîn*, s. 252), mâsiyetle zenbi aynı konumda gören Ebû'l-Bekâ ise bu kavramları "kişinin kasten işlediği haram fiil" olarak tanımlamış, isyanı "yükümlülük getiren belli bir emre karşı çıkmak değil mutlak olarak emre muhalefet" diye mânâlandırmıştır; âsi ise karşılığında sevap beklemediği yasaklanmış bir fiili işleyen kimsedir (*el-Külliyât*, s. 40-41). Mâsiyetle cünâh, zenb, vizr ve ism kelimeleri arasında anlam yakınlığı bulunmaktadır (bk. GÜNAH).

Mâsiyet kavramı Kur'an-ı Kerim'in otuz iki âyetinde geçmektedir. Bunların ikisi mâsiyet, biri isyan, ikisi asî (âsi) şeklinde olup diğerleri muhtelif fiil kalıplarındadır (M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "aşı" md.). Mâsiyet veya isyan mutlak şekilde kullanıldığına Allah'a yönelik olarak kabul edilir. Üç âyette Allah'a ve resulüne, on bir âyette resule, bir âyette de ana babaya atfen kullanılmıştır. İnsanın onuruna ve yaratılış amacına uygun biçimde hayatını sürdürmesi, fert olarak ve toplum içinde varlığını koruyabilmesi için bir devlet kurumunun ve onun yetkililerinin bulunması gerektiğine göre Kur'an'da meşrû çerçevede devlet ricâline (ülû'l-emr) karşı çıkmayıp itaatte bulunulması emredilmiş, bunun için itaat kavramı kullanılmış, devlet ricâline itaat Allah'a ve re-

sulüne itaat çizgisinde zikredilerek kamu düzeninin önemi vurgulanmıştır (en-Nisâ 4/59). Kur'an'da ana babaya itaat "birr" ve "ihsan" kelimeleriyle, hadis metnlerinde onlara karşı çıkma "akk, ukûk" kavramlarıyla ifade edilmiştir (Wensinck, *el-Mu'cem*, "akkk" md.; M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "birr", "ihsân" md.leri.).

Hadis rivayetlerinde de mâsiyet kavramı Kur'an'daki kullanılışına paralel biçimde çokça zikredilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Âdem'e nisbet edilen memnu ağaçtan yeme mâsiyeti (Tâhâ 20/121) hadiste de görülmekte, kıyamet gününde hesap öncesi uzun bekleyiş sebebiyle bunalan insanların Allah nezdinde şefaatte bulunması için Hz. Âdem'e baş vurdularında onun memnu ağaçtan yemiş olması yüzünden şefaate talebinde bulunamayacağını söyleyeceği nakledilmektedir (Buhârî, "Tefsîr", 17/5; Müslim, "İmân", 327). Birçok hadiste Hz. Peygamber kendisine itaatın cennete girme, karşı çıkmanın da bundan vazgeçme anlamına geldiği belirtilmektedir. Kur'an'daki beyanlarla da örtüşen bu hususun (Âl-i İmrân 3/31-32, 132; en-Nisâ 4/59, 80; Muhammed 47/33) bir yandan Resûlullah'ın müşahhas bir rehber oluşu, öte yandan müslüman toplumunun varlığını koruyup sürdürmesinin en önemli faktörü konusunda bulunuşuyla yorumlanması mümkündür (Wensinck, *Mu'cem*, "aşı", "tv'a" md.leri). Resûl-i Ekrem'in Hz. Ali'ye her cuma gecesi okumak üzere öğrettiği duanın şu cümle ile başlaması dikkat çekicidir: "Allahım! Sayende hayatta kaldığım sürece mâsiyetlerden uzak kalmayı kolaylaştırmak suretiyle bana merhamet et!" (Tirmizî, "Da'avât", 114).

İnsan melekle şeytanın bazı özelliklerini taşıyan bir yaratılışa sahiptir. Beşerî dürtüler veya dışarıdan gelen bazı etkilerle Allah'a, resulüne ve kamu düzenini temsil eden devlet ricâliyle ortak değerlere

karşı mâsiyet diye nitelendirilen davranışlarda bulunabilir. Kişinin isyan eylemlerinin günah veya suç konumundaki sonuçları Allah, resulü ve kamu diye ifade edilebilecek üç hedeften birine yönelik olabilir. İnkâr (küfür, şirk), kutsal değerlerle alay etme niteliğindeki mâsiyetlerle kamuya yönelik itaatsizlikler büyük suçlardan sayılır. Kişinin kendi nefsinde ve çevresinde ibret verici birçok olayın gerçekleşmesine rağmen mâsiyetini ısrarla sürdürmesi, isyanını gizlemeyip ortaya koyması ve başkaları için kötü örnek olmasına zemin hazırlaması, onun dünya huzuru ve âhiret mutluluğunun tahribi açısından esef verici bir olgudur (Buhârî, "Edeb", 60; Müslim, "Zühd", 52). Ancak ana baba gibi saygıya değer kişilere itaat meşrû ve kamuca benimsenmiş konularda olur. "Yaratana âsi olacak yerde yaratılmışa itaat yoktur" şeklinde ifade edilen ilke hem Kur'an-ı Kerim hem de Hz. Peygamber'in beyanlarıyla desteklenmiştir (el-Ankebût 29/8; Lokmân 31/15; Buhârî, "Âhâd", 1; Müslim, "İmâre", 39). İşlenen mâsiyet sebebiyle pişmanlık duyma ve onu bir daha yapmama azmini taşıma Allah'a, resulüne ve kamuya dönüş anlamına geldiğinden mânevî arınmaya vesile olarak değerlendirilir (bk. İTAAT; TÖVBE).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "aşı" md.; *Li-sânü'l-Arab*, "aşı" md.; Tehânevî, *Keşşâf* (Dah-rûc), II, 908; Wensinck, *el-Mu'cem*, "akkk", "aşı", "tv'a" md.leri; M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "akkk", "aşı", "birr", "ihsân", "tv'a" md.leri; Buhârî, "Tefsîr", 17/5, "Edeb", 60, "Âhâd", 1; Müslim, "İmân", 327, "Zühd", 52, "İmâre", 39; Tirmizî, "Da'avât", 114; Abdülkâhîr el-Bağdâdî, *Uşûlû'd-dîn*, İstanbul 1346, s. 252; Ebû'l-Bekâ, *el-Külliyât*, s. 40-41, 656; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, s. 365-366.

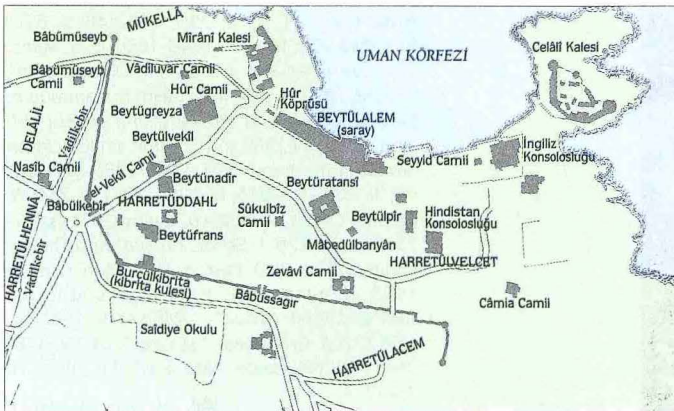

BEKİR TOPALOĞLU

MASKAT

(مسقط)

Uman Sultanlığı'nın başşehir.

Maskat
şehir planı

Arabistan yarımadasının güneydoğu sahilinde olup eskiden beri denizcilikle uğraşan Uman halkının başlıca ticaret limanıdır. Bununla birlikte Portekiz işgali (1507) öncesi dönemin İslâm coğrafyacıları buradan pek önemli bir yer olarak bahsetmezler. İbnü'l-Fakih, Hindistan'a ve Çin'e giden gemilerin bu limandan su aldıklarını belirtirken Makdisî şehri "meyveleri bol güzel bir liman şehri" olarak tanımlar. VII. (XIII.) yüzyılda İbnü'l-Mücvir,